

Odmiana przymiotników

Autor: Halina Karaś

Odmiana przymiotników. Różnice w odmianie przymiotników między poszczególnymi dialektami i gwarami sprowadzają się przede wszystkim do występowania w końcówkach samogłosek pochylonych. W M. pochylenie na ogół się zachowuje: starao, zielonao, dobrej. W D. lp. wskutek wyrównań analogicznych zaszły pewne zmiany (zob. Dopełniacz liczby pojedynczej przymiotników i zaimków przymiotnych). W celowniku lp. końcówka *eymu* w zależności od rozwoju grupy eN może być wymawiana jako *ymu* lub *amu*: starymu, staramu. To samo dotyczy narzędnika i miejscownika lp. (*ym*): tem takim dżemem; w tem wieku, oraz celownika i narzędnika lmn. (*ym, em, am*): starem / staram babam (babom). Przymiotniki rodzaju żeńskiego mogą mieć kilka jednakowych (homonimicznych) form przypadkowych, co jest skutkiem zmian fonetycznych, por. np. w Wielkopolsce D. lp. ty dobry matki, C. lp. ty dobry matce, Msc. lp. ło ty dobry matce lub B. lp. = M. lp. ta dobra matka (Śląsk, ziemia chełmińsko-dobrzyńska). W Polsce północnej w D. i Msc. lmn. notowana jest końcówka *-eych*: takeych stareych (zob. Dopełniacz i miejscownik liczby mnogiej przymiotników i zaimków przymiotnych). W narzędniku lmn. w gwarach mazowieckich i przyległych pozostających pod wpływem Mazowsza funkcjonuje końcówka *-emy // eymy*, np. starszemy (ludziamy), dobrejmy, cudzejmy. Na rozpowszechnienie końcówki mogły wpłynąć procesy fonetyczne: rozszerzenie artykulacyjne samogłoski *-i/-y* przed spółgłoską nosową (tj. *-i/-yN > éN / eN*) i stwardnienie miękkiej spółgłoski wargowej *m*;